

PODEPTAĆ (79) *vb pf*

Wszystkie samogłoski jasne. ◊ *Formy tematów fut i imp typu: -cę (20), -cę (2), -tam (1); -cę RejAp; -cę : -cę Leop (1:1); -cę : -tam HistAl (1:1).*

inf podeptać (11). ◊ *fut 1 sg* podepcę (1). ◊ *2 sg* podepcesz (3). ◊ *3 sg* podepcę (6). ◊ *1 pl* podepcemy (3), podeptamy (1). ◊ *2 pl* podepciecie (1). ◊ *3 pl* podepcą (3), podepczą (1). ◊ *praet 1 sg m* podeptąłem, -m podeptiał (3). ◊ *2 sg m* podeptąłeś, -ś podeptiał (2). ◊ *3 sg m* podeptął (2). *f* podeptała (2). ◊ *3 pl m pers* podeptali (12). *subst* podeptały (1). ◊ *plusq 3 pl m pers* byli podeptali (1). ◊ *imp 2 sg* podepc (1) *SkarKaz*, podepcz (1) *Leop*, [podepcy]. ◊ *3 sg* niechąj, niechci podepcę (2). ◊ *con 3 sg m* by podeptął (3). ◊ *3 pl m pers* by podeptali (3). *subst* by podeptały (2). ◊ *impers praet* podeptano (2). ◊ *part praet act* podeptawszy (6).

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVII w.

1. *Stratować, rozdeptać, depcząc zniszczyć, zdruzgotać; conculcare PolAnt, Vulg, Cn; pessum premere Mącz, Cn; calcare PolAnt, Cn; atterere, collidere, elidere, obterere, opprimere, pessum dare, proculcare, proterere (pedibus) Cn [kogo, co] (21) : KrowObr 9v; BibRadz Luc 8/5; BielKron 87v; żeć łą ná łwiece ty wżytki rzeczy około ktorých łie náłże łmyłły wiercą á odmieniáią/ iáko plewy ná łciełce/ ktore áłbo podepczą/ áłbo ie wicher rozniełie. RejZwierc 103v, 110; my teraz łiebie prołimy/ żebył zboże náłże záłiane [...] raczył hoynie rozmnożył/ [...] á wżytek kákol rácz łam podeptał. StryjKron 160.*

Zwroty: »podeptać kołmi (koniem)« = conculcare in equis PolAnt [szyk zmienny] (2): yzem ya [...] włodarka macziewa Gąsiorka nyepodebthal [!] konyem ZapWar 1531 nr 2434; BielKron 86; BudBib Iudith 6/3.

»podeptać nogami« = conculcare in pedibus PolAnt; pessum premere Mącz; conculcare pedibus Vulg [szyk zmienny] (6): Niedáwáicie płum rzeczy łwietyi/ ani miełcie pereł walżych przed łwinie/ by ich lepák nie podeptały nogami łwými MurzNT Matth 7/6; Leop Matth 5/13; dał iá [Wasyl nieplodną żonę] do Kláłzthorá [...] / áczłkolwiek Kápicę z rzułiłá y podeptáłá iá nogámi/ włzákże zá karánim mułiáłá tám zołtác. BielKron 429v; Mącz 294d; BudNT Matth 7/6; WujNT Matth 7/6.

Szeregi: »oplwał i podeptać« (1): wyiáł [Witen poganin] z pułzki łrebmey Boże łiáło/ rzułił ná ziemię oplwał y podeptháł BielKron 369.

»zetrzeć a podeptać« (1): Iż łámiż pałterze łtárlí á podeptáli winnicę moię/ [...] obrołili iá máło nie w pułtynią RejPos 60v.

»zrzucić i podeptać« (2): Krol z nim [małym Mojżeszem] krotofilác/ włóżył nań krolewłką koronę/ ná ktorey był czártowłki báłwáneł máłowány/ on iá zrzucił z głowy y podeptał. BielKron 28, 429v.

Przen (3) : Podepcz dułłó ma mocne. Leop Iudic 5/21; Oto głos krwié brátá náłżego Pána Iezufá/ woła do łiebie z krzyżá. Poznay Oycze/ iefliż to iefł łukienká prawđziwego łyná twego Iozephá/ czyli nie? o záprawdeć żwierz go okrutny rozłzárpał: podeptał z zápáłczywołci łwoiey łukienkę iego LatHar 271.

Szereg: »podeptać i zetrzeć« (1): Żwierz czwarty/ krolełtwo czwarte (będzie) ná ziemi/ ktore rozne będzie od włżech krolełtw/ Bo poźrze włżytkę ziemię/ podepcę/ y zetrze iá [et calcabit eam, et comminuet eam]. BudBib Dan 7/23.

a. [W celu wytłoczenia soku: gdy [jagody] nagorętlże będą podepcyż ie/ on powolny fok [...] przewarz dobrze SienHerb 622b.]

2. *Nadepnąć, stanąć nogą; conculcare HistAl (9) :*

podeptać kogo (1): By ná progu oćiec leżał/ podepc oycá á wychodź SkarKaz 44a.

Fraza: »[gdzie] koń kopytem, noga konia podepc« (1:1): tak iż zá Bożą pomocą gdzie koń moy kopytem podeptał/ wżędzie náłze było y ielth BielKron 254v, 254v.

a. *Chodzić po czymś [co] (6) :* Thakże Alexánder trzeći/ izali Celárzá Fryderyká [...] nie záklął/ á potym go nogami deptał mowiąc. Po Lwie y po Bážyliífku będziefz chodzył/ y podepcęz Lwá y ímoku KrowObr 39; lud wieylki záś/ który wielé žiela podepcę/ á gdy mu ku otárćiu wiechćia potrzebá/ wiáruie łye tego pilnie/ áby w onym wiechćiu pokrzywá nie byłá [z szacunku dla niej] SienLek 197; dan ielth [przybytek] pogánom/ ktorzy miáłto święte podepczą przez dwá á czterdzieści mieięcy RejAp 89v; NiemObr 167.

Zwrot: »nogami podeptać« = *pedibus conculcare HistAl (2):* Złoto też gdy naydziemy nogami ie podeptamy HistAl K4v, C.

3. *Wyrzódzić coś złego; przen (49) :*

a) *Ucisnąć, pognębić, skrzywdzić, pokonać; pohańbić, znieważyć; conculcare Vulg, PolAnt; calcare Vulg; atterere PolAnt; pessundare Mącz [kogo, co] (35) :* TarDuch C3; Smiłuy fie nademną miły panie boże/ boć mie zły człowiek podeptał/ á przez czały dzień gabaiąc mie załmuczał mie. WróbŻółt 55/2, 55/3; LubPs Mv, N2; KrowObr 219; Podeptałeś wżytki ktorzy fie obładźili od vřtav twoich BibRadz Ps 118/118, 1.Par 17/9; [Łoktek upomina Wincentego wysługującego się Prusom] iż Bog nie zárázem ále powoli mćci fie s fřogim karánim krwie niewinney/ ktorey przez iego przyczynę wiele wylano/ y sirotek podeptano BielKron 372, 2, 19; ten ogień nie widomy/ á święty [...] ożywia to wżytko/ czo byli ímyłowie vmorzylil/ y podeptáli. GórnDworz Mm5v; RejPos 110; BiałKat 181; BudBib Is 63/18; CzechRozm A6; Nieprzyaciéle náłze przy tobie zetrzemy/ A w imię święté twoie hárdé podepcemy. KochPs 65; Zbroiá krzyżá świętego przepáłani Apoštołowie/ wżytkę moc nieprzyaciélfką podeptáli. SkarŻyw 399, 402; CzechEp 115, 281; LatHar 644; iákoż mniemaćie dáleko fřoźlze záłłuzy karánia/ ktorzyby Syná Bożego podeptał/ y krew teřtámentu [...] pokaláná być rozumiał/ y Ducháá łáłki zelżył? WujNT Hebr 10/29 [przekład tego samego tekstu CzechEp]; SkarKaz 7b.

W połączeniach szeregowych (2): iáko y kiedy [Antykryst] náukę Páná Iezu Kryřtá/ z fáłřzował/ íprzewrácáł/ y podeptał KrowObr C; Mącz 294d.

W charakterystycznych połączeniach: *podeptać bezbożne, czarta (2), diabła, głowę [czarta] (2), głowę nieprzyjaciela, krew naświętszą, lwa jadowitego [= czartą], majestat chwały, moc nieprzyjacielską, naukę Pana Jezusa Krysta, nieprzyjacioly, rzecz świętą, słowo boże, smoka [= czarta], (wszytki) sprzeciwieństwa (sprzeciwności) (2), Syna bożego (3), świętynią, węża [= czarta], wiele sirotek, złościwe duchy, żywot (2).*

Zwroty: »nogami podeptać; podeptać mają nogi« = *pessundare Mącz [szyk zmienny] (3:1):* Tá Pánná mętzennitzká nogámi swoimi Wężá řtárego podeptała. KrowObr 175; Mącz 92a; RejPos 174v; Słyřzelifmy/ od řtwórcy wyfokiégo niebá/ Stráľznobrzmiaćé té řłowá/ iż tego potrzebá/ [...] by ná świať przyřzedł dźiedzic nowy/ Z niewieściięy krwie w Zydowřtwie/ ze płći białyęglowy. [...] Głowę moię podeptać máią nogi iego. GosłCast 15.

»podeptać na ziemię, na ziemi« = *conculcare in terra Vulg, PolAnt (1:1): WróbŻołt 7/6; Niechayżeć nieprzyiaćiel przeláduie dużę moię/ á niechay poima y podepce ná ziemi żywot moj BibRadz Ps 116.*

Szeregi: »podeptać i popsować« (1): Nowowiernicy podeptáli y popłowáli wżytko łowo Boże *WujNT przedm 3 marg.*

»potłoczyć a podeptać« (1): Y potłoczycie á podepcećie [*callcabitis*] bezbożne/ ktorzy będą popiołem pod łtophą nog wállych *Leop Mal 4/15.*

»podeptać i skruszyć« (1): Wiem iżz mię z tego mieyfcá/ nieprzyiaćiel chcąc wjwlec/ oglądánim rodzicow fkuśił: ále mam w Bogu nádzieię/ iżz y rodzice oglądam/ y tám głowę iego w domu oycá mego/ podepce y fkrufę. *SkarŻyw 134.*

b) *Wzgardzić, odrzucić; zlekceważyć; subicere PolAnt [co] (14) : [Paweł św.] tego chce po nas/ [...] żebyfmy podeptawfzy łtary obyczay życia/ ięli łie nowego. RejPosWstaw [110²], [110³], 111; Wroći łię á zlituie łię nád námi/ podepce niepráwości náłze y wrzuci do głębokości morłkiey wżytkie grzechy iych. BudBib Mich 7/19; ktorzy záprzawfzy łie iálnie piłm ś. náłzego nowego teftámentu/ Iezufa Chriftuła odrzuciwfzy/ y krew iego [...] nowego z námi vczynionego przymierza podeptawfzy/ y z niey łie náporząd náłzydziwfy [...] rzkomo do Bogá/ do Moyżelzá/ y do zakonu/ ludzi wieść chćieli *CzechRozm A5v, 100v; ták żyłá/ iżz śwíat podeptawfzy/ ná kłafztor y żywot bogomyłny ferce łwoie obroćiá. SkarŻyw 196, [197]; KochMRot C; Flándrya y infzy Niemcy zakon twoy ś. podeptáli. SkarKazSej 663b; [Do cnoty iść trzebá, wżyłtkie pożytki podeptawfzy SenekaGórn 168 (Linde)].**

Zwrot: »nogami podeptać« (1): Iż też oni tę prawdę/ dla wftaw y wymyfłow fwych/ nie tylko opuścili/ ále nogámi práwie podeptáli. *CzechEp 361.*

Szereg: »zarzucić (a. porzucić) i podeptać« [*szyk 2:1*] (3): ktory [*papież*] wżyłtki przezwifká Duchá łwiętego pokorne podeptał y zárzucił/ á PAPA nowe y pyłzne łobie przezwifko wymyfłił. *KrowObr 7v; GrzegRóżn L4v; Nie rułzyło cię ono złoto/ y dobre mienie/ [...] y v ludzi ták wielką łławę mieć: wżytkoś to porzucił y podeptał/ ábyś oyczyźnie y bráćiey fwey y Rzeczypofp: łłużył. SkarKazSej 668b.*

Formacje współrdzenne cf DEPTAĆ.

Cf PODEPTAJĄCY, PODEPTANIE, PODEPTANY

KW, (ZCh)